
Akershus eldreråds handlingsprogram for fylkestingsperioden

2015 -2019

Innholdsfortegnelse

Forord	5
Eldrerådets mandat	6
Synliggjøring av eldrerådet	6
Eldres representasjon.....	7
Eldrerådets politiske innflytelse	8
Eldres plass i den offentlige debatten.....	9
Diskriminering av eldre	11
Universell utforming.....	12
Helse og friluftsliv.....	13
Møteplasser for læring og kultur	21
Den kulturelle spaserstokken.....	21
Seniorennes plass i kulturen	21
Bibliotek som folkeverksted for seniorer?.....	23
Livslang læring eller utenforskap?.....	24
Hvordan få seniorer til å stå lenger i arbeid?	27
Eldre og IKT.....	29
Referanseliste	30
Sluttnoter	31

Forord

Akershus eldreråd vedtok i sitt konstituerende møte 2. november 2015 snarest å igangsette arbeidet med eldrerådets handlingsprogram for perioden 2015 - 2019. Handlingsprogrammet er inndelt i følgende hovedkapitler:

- Eldrerådets mandat
- Synliggjøring av eldrerådet
- Eldrerådets representasjon
- Universell utforming
- Møteplasser for læring og kultur
- Livslang læring eller utenforskap?

Eldrerådet har vektlagt de utfordringene mange seniorer støter på i dagliglivet. Gjennom skrivningen av handlingsprogrammet har vi forsøkt å synliggjøre dette under de enkelte hovedtemaene. Vi har sett på mulighetene for de eldre til å bli sett og hørt og påpekt behovet for mer universell utforming og tilpasset IKT-opplæring som nødvendig for å øke den digitale forståelsen.

Møteplasser for læring og kultur anser vi for å være av vesentlig betydning for de Eldres livskvalitet. Framtidens moderne bibliotek kan bli en viktig ramme for ulike typer senioraktiviteter i framtiden. Livslang læring med kurstilbud for seniorer vil i årene framover bli en forutsetning for de Eldres kvaliteter som samfunnsborgere.

Hensikten med handlingsprogrammet er blant annet å belyse de utfordringene senioren møter i et stadig mer digitalisert samfunn. Handlingsprogrammet er også tenkt å bidra med råd og opplysning av fylkestingets medlemmer og Akershus fylkeskommunes administrasjon om hvordan de eldre verdsetter å bli respektert og utnyttet som samfunnsborgere. Akershus eldreråd håper at handlingsprogrammet kan være til inspirasjon for de kommunale eldrerådene og fungere som en invitasjon til tettere samhandling med eldrerådene i fylket.

Oslo, 30. mai 2016
for Akershus eldreråd

Turid Mari-Anne Jenssen
leder

Jan Bye Iversen
nestleder

Jon Schøning Lie
medlem

Kari Aalerud
medlem

Hilde Aanerud
medlem

Eldrerådets mandat

Akershus eldreråds oppgaver reguleres av lov om kommunale og fylkeskommunale eldreråd av 08.11.1991. Denne loven er en særlov som gir hjemmel for tilsyn, fastslår områder for tilsyn og regulerer lovpålagte oppgaver. Loven pålegger alle kommuner og fylker å opprette eldreråd.

Akershus eldreråd består av fem medlemmer. Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal være alderspensjonister. Lederen av rådet utgår av dette flertallet. To politisk oppnevnte medlemmer utgjør mindretallet.

Akershus eldreråd skal være et uavhengig og rådgivende organ for Akershus fylkeskommune om vesentlige forhold som angår seniorbefolkningen i fylket. Med seniorer menes personer over 60 år. I saker om arbeidsforhold anses også personer i 50-årene som seniorer. Alle saker fra fylkesrådmannen som berører eldre og eldres levekår skal legges fram for eldrerådet. På eget initiativ har eldrerådet anledning til å ta opp saker som berører eldre i Akershus. Eldrerådets oppgave er å engasjere seg i fagområder underlagt fylkeskommunen som tannhelse, samferdsel, kultur og folkehelse. Andre viktige saksområder for eldrerådet er levekår, universell utforming, tettstedsutvikling, regionale planer og strategier.

Synliggjøring av eldrerådet

Eldres rett til medbestemmelse i det regionalpolitiske arbeidet i Akershus er en viktig del av det nasjonale demokratiet. Eldrerådet er et rådgivende organ for fylkeskommunen og har som sin viktigste oppgave å gi uttalelser til alle saker som vedrører eldres levekår. Dersom administrasjonen er i tvil om saken bør forelegges eldrerådet, sier lovens forarbeider at spørsmålet bør forelegges eldrerådet til uttalelse. Eldrerådet kan selv fremme forslag til saker som eldrerådet ønsker å få til behandling. Protokollen fra rådsmøtet skal følge saksdokumentene til de fylkeskommunale organene som tar endelig avgjørelse i saken.

Formålet med eldrerådene er å sikre de eldres innflytelse i saker som gjelder levekårene for eldre. I Akershus fylke velges eldrerådet av fylkestinget. Eldrerådet skal bli forelagt alle saksdokumenter i god tid før fylkestinget behandler sakene, og rådet skal få sendt til behandling alle saker som gjelder eldres levekår. Fylkeskommunens handlingsprogram (årsbudsjett) er et sentralt dokument for eldrerådets arbeid.

Loven om kommunale og fylkeskommunale eldreråd har møtt mye motstand. Årsaken var at mange var uenige i hvorvidt seniorenne skulle få rett til å påvirke utviklingen av demokratiet i samfunnet.

Et mål for eldrerådets arbeid er å få styrket rådets posisjon slik at det kan framstå med større autoritet i saker som vedrører eldres levekår. Målsettingen for eldrerådet er at eldre som gruppe skal bli hørt. Det krever en innsats å bli hørt, tatt på alvor og inkludert i beslutningsprosessene. Antallet eldre i samfunnet øker sterkt, og i årene framover vil antallet meget ressurssterke eldre med høy utdanning vokse sterkt. Denne nye dominerende gruppen med eldre antas å ville stille langt sterkere krav til innflytelse over beslutningsprosessene i samfunnet enn hva som har vært tilfelle fram til i dag.

Synliggjøring av eldre handler også om eldres evne til å lære av de yngre og ta nye medier i bruk som Facebook og Twitter til hjelp i markedsføringen av seg selv. Dessverre er det slik at om man blir betraktet som for gammel for arbeidslivet, blir man ofte også ansett som for gammel til å inneha politiske verv. Konsekvensen er at eldre blir underrepresentert i politikken, og underrepresentasjonen er økende fordi andelen eldre er økende. Eldre må bli flinkere til å samarbeide og å hjelpe hverandre med å sikre nok kryss på valglistene. Det handler om politiske posisjoner og særlig om å få plass blant de kumulerte på valglistene. Målsettingen må være å få med flere kumulerte eldre kandidater på partienes valglistor og dermed sikre seniorene bedre og flere politiske posisjoner.

Akershus eldreråd vil

- bidra til at de eldre får mer innflytelse over det regionalpolitiske arbeidet på folkevalgt nivå
- engasjere flere eldre gjennom deres medlemskap i lokale pensjonistforeninger til politisk planarbeid innenfor fylkeskommunens ansvarsområde
- ta initiativ til å etablere strategier for å gjøre eldrerådet mer synlig i saker under fylkeskommunens ansvarsområde
- arbeide for å bedre rådets posisjon slik at det kan framstå med mer autoritet i saker som vedrører eldres levekår
- bidra til at flere eldre engasjerer seg regionalpolitisk gjennom å bidra aktivt i debatter og høringsprosesser

Eldres representasjon

Eldre har erfaringer, klokskap, interesser, meninger og perspektiver som bør være godt representert i folkevalgte organer. Likevel utgjør antallet eldre representanter et betydelig mindretall.

Seniorer er grovt underrepresentert i politikken, og spesielt gjelder dette folkevalgte

over 60 år. Til tross for at eldre representerer den delen av befolkningen som vokser raskest, får de eldre likevel minst plass i politikken. Det er viktig å være oppmerksom på at dersom eldre ikke blir godt nok representert i politikken, kan det bli fattet vedtak som eldre er sterkt imot, og som ikke er i deres interesse. Utviklingen går i feil retning når den eldre delen av befolkningen får stadig mindre å si når beslutninger skal tas. Fordi seniorene blir stadig dårligere representert i folkevalgte politiske organer, får de reduserte muligheter for å kunne påvirke resultatet av politikken og til å tale de eldres sak. Å få spesiell oppmerksomhet om saker av særlig interesse for de eldre, kan derfor vise seg å bli en stor utfordring. Realiteten er at dersom eldre over 67 år skal bli forholdsmessig representert i kommunestyre, fylkesting og på Stortinget, må andelen eldre representanter tredobles.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for å sikre bedre representasjon av seniorer i folkevalgte organer

Eldrerådets politiske innflytelse

I fylkestinget har eldrerådet ikke innstillingsrett, men det kan gi uttalelser og komme med anmodninger og råd til fylkestinget. En innstilling er et forslag til vedtak som det skal stemmes over. Fylkesrådmannen innstiller til saker som eldrerådet får til behandling, men eldrerådet kan i motsetning til hovedutvalgene, fylkesutvalget og kontrollutvalget ikke innstille til vedtak som skal fattes av fylkestinget. Eldrerådet har ifølge bestemmelsene i eldrerådslovens § 3, kun en rådgivende rolle overfor fylkestinget. Lovens utgangspunkt er at eldrerådet ikke skal avgjøre saker, men vedta en uttalelse som så vedlegges saker som skal behandles av fylkestinget. Loven har dermed sørget for at eldrerådet ikke kan avgjøre saker. Å få synliggjort eldrerådets uttalelser uten at rådet har innstillingsrett, kan være krevende i de omfattende sakskartene til fylkestinget. Det vanskeliggjør arbeidet at eldrerådet kun har en rådgivende funksjon.

Eldrerådet kan på eget initiativ anmode fylkestinget om å sette aktuelle saker på dagsordenen. Foranledningen til dette kan for eksempel være en anmodning fra pensjonistforeningen i fylket som ber om å få fremmet en sak overfor fylkestinget. Alternativt kan eldrerådet ha mottatt signaler om forhold som går ut over eldres livskvalitet. Eldrerådet ønsker å vise aktivt engasjement i viktige saker for å gjøre oss mer synlige for administrasjonen og de folkevalgte.

Det er viktig at fylkeskommunen legger fram sakene for eldrerådet på et tidspunkt i saksbehandlingen hvor eldrerådet har mulighet til å påvirke sakene. Fylkeskommunen må derfor ta høyde for saksforberedelse og saksbehandling i eldrerådet når tidspunkt for behandling i fylkestinget skal fastsettes. På den måten sikres eldre større innvirkning i viktige saker.

Akershus eldreråd vil

- arbeide med å synliggjøre eldrerådets vedtak i de fylkeskommunale sakskartene
- arbeide for at eldrerådet skal få fremmet flere saker i fylkestinget

Eldres plass i den offentlige debatten

Eldre har behov for sterke, aktive og engasjerte eldreråd som får politikerne i fylkestinget til å lytte. Vedtakene i eldrerådet bør komme tydeligere fram under behandlingen i fylkestinget. Dette forutsetter at den politiske kunnskapen i rådene styrkes, rådenes rolle blir mer synliggjort utad, og at eldrerådsloven blir styrket. Ikke minst vil dette bli viktig for å unngå at eldrerådernes innflytelse blir svekket i forbindelse med den pågående kommune- og regionreformen.

De eldres stemmer mangler i den offentlige debatten. Utviklingen går i retning av at yngre eldre i stadig større grad velger bort å engasjere seg i saker som vedrører eldre. Samtidig ser vi at gjennomsnittsalderen blant dem som oftest besøker eldresentrene, øker. Antallet eldre i samfunnet vokser raskt, og det er derfor viktig at eldres engasjement i saker som vedrører dem, øker tilsvarende. Tiltak bør igangsettes for å gjøre det mer attraktivt også for yngre eldre å engasjere seg i seniorpolitikk, til å delta i politiske debatter og politikikutvikling. Eldre har svake rettigheter i lovverket, og ingen offentlige organer har et særskilt ansvar for å ivareta eldres interesser og rettigheter. Eldre har heller ikke et særskilt diskrimineringsvern. Usaklig forskjellsbehandling på grunn av alder er kun ivaretatt i arbeidsmiljølovens bestemmelser. Betydningen av å sikre eldres rettsvern er derfor vesentlig.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for at det blir etablert et nasjonalt eldreombud
- arbeide for å få valgt inn flere eldre i folkevalgte organer
- arbeide for å styrke eldrerådsloven
- arbeide for å øke folkevalgtes forståelse for eldrerådets funksjon og rolle
- arbeide for å unngå at eldrerådernes innflytelse blir svekket i forbindelse med kommune- og regionreformen
- arbeide for at yngre eldre engasjerer seg mer i seniorpolitiske spørsmål

Diskriminering av eldre

Likestillings- og diskrimineringsombudet har bekreftet at det ikke finnes noen lov som tilsier at diskriminering av eldre er ulovlig bortsett fra i arbeidslivet. Aldersdiskriminering skjer når en person som på grunn av sin alder stilles dårligere enn andre i tilsvarende situasjoner. Forbudet mot aldersdiskriminering gjelder kun i arbeidslivet, for eksempel i forbindelse med ansettelser, forfremmelser, oppsigelser og permitteringer. Dette er lovfestet i Arbeidsmiljølovens § 13.1. Forbudet mot diskriminering av eldre gjelder ikke på noen andre livsområder.

Forskjellsbehandling på grunn av alder kan være saklig, men ofte utsettes eldre for usaklig forskjellsbehandling. Dette kan skje ved kjøp av varer og tjenester, innenfor kultur og fritid, i forbindelse med kjøp og leie av bolig og innen helse- og omsorgssektoren. Diskriminering av eldre kan også skje i forbindelse med de politiske nominasjonsprosessene hvor mange eldre blir skjøvet bort til fordel for yngre kandidater. Eldres vern mot usaklig forskjellsbehandling utenfor arbeidslivet er i dag vesentlig svakere enn for den øvrige del av befolkningen sett i lys av de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Forskjellsbehandlingen av eldre er i dag antakelig størst hos domstolene som er blitt sterkt kritisert for aldersbegrensningen på 70 år.¹ Ifølge folkehelse rapporten fra 2014 var den forventede levealderen i 2013 83,6 år for kvinner og 79,7 år for menn.² Akershus eldreråd mener at økt levealder og friskere befolkning tilsier at det ikke lenger er et saklig grunnlag for ikke å øke aldersgrensen for meddommere og lagrettsmedlemmer til 75 år.

Alder er vernet i arbeidsmiljøloven på nærmest lik linje som med andre diskrimineringsgrunnlag. Utenfor arbeidslivet har derimot alder ikke samme diskrimineringsvern som øvrige diskrimineringsgrunnlag. Eldrerådet mener at alder på lik linje med kjønn, etnisitet, religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk enten bør være omfattet av en særlovgivning som gir vern også utenfor arbeidslivet, eller at alder får tilsvarende vern som øvrige diskrimineringsgrunnlag i en ny universell diskriminerings- og likestillingslov.

Akershus eldreråd vil

- styrke Eldres vern mot diskriminering og usaklig forskjellsbehandling på grunn av alder også utenfor arbeidslivet

Universell utforming

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne definerer universell utforming slik:

”Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.”³

Universell utforming er en fellesbetegnelse på alle arbeidsprosesser som er involvert i utformingen av omgivelsene, noe som inkluderer samfunnsplanlegging, arealdisponering, arkitektur, konstruksjon, produktutvikling med mer. Begrepet universell utforming inneholder et sterkere likestillingskrav enn det som ligger i begrepet tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Mens tilgjengelighet kan oppnås gjennom spesielle løsninger, forutsetter universell utforming at hovedløsningen skal imøtekomme alle brukerbehov.

Det er viktig å tilegne seg kunnskap om universell utforming fordi den fører til et mer inkluderende samfunn. Designere, produktutviklere og arkitekter kommer fram med stadig nye ideer, og som en konsekvens av dette, kan graden av selvhjulpenhet for en større del av befolkningen bli vesentlig bedre. Dessuten er det blant politikere blitt større oppmerksomhet på betydningen av universell design og utvikling av moderne velferdsteknologi. Flere land som blant annet Norge og USA, har implementert universell utforming inn i sin lovgivning. FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne nevner også universell utforming som en metode for å nå målene om likestilling.

Når noe er universelt utformet innebærer det at de valgte løsningene er bedre for alle og ikke bare for de gruppene som er avhengig av dem. Universelt utformede løsninger fungerer godt for alle og er noe alle i samfunnet kan dra nytte av. Prinsipper for dimensjonering benyttes i universell utforming. Det betyr at hvis de valgte løsningene fungerer for en funksjonshemmet, vil løsningene i hvert fall fungere for de funksjonsfriske. Av den grunn blir det som oftest tatt utgangspunkt i hva som er best for dem med nedsatte funksjonsevner når det skal utarbeides retningslinjer for universell utforming.

Av befolkningen har 24 % en eller annen form for funksjonsnedsettelse. Eksempler på dette kan være redusert syn og hørsel, som er alminnelige funksjonsnedsettelser for mange blant den eldre delen av befolkningen. Det samme kan gjelde allergier, astma, kognitive nedsettelser med mer. Når man blir eldre, er ofte sansene og bena ikke hva de en gang var, men de eldre har nødvendigvis likevel ikke en tydelig funksjonsnedsettelse. Naturlig aldring blir derfor som oftest ikke medregnet i statistisk materiale. Dog kan en relativt stor gruppe av befolkningen trekke fordeler av at universelle prinsipper for utforming legges til grunn ved utvikling av alle typer prosjekter i offentlig og privat regi.

Blant annet diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og plan- og bygningsloven ivaretar på denne måten de fleste med nedsatte funksjonsevner.

I Norge har politikerne vedtatt diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og plan- og bygningsloven som fastsetter at universell utforming skal benyttes for å bygge et samfunn som er tilgjengelig for alle.

Den 1. juli 2013 vedtok Stortinget en forskrift for universell utforming i IKT-løsninger⁴. Denne trådte i kraft fra 1. juli 2014 og medførte at alle nye løsninger fra denne datoen måtte oppfylle forskriftene og være universelt utformede. Fra 1. januar 2021 må også de eksisterende IKT-løsningene være oppgradert. Dette gjelder virksomheter som er rettet mot allmennheten, det vil si befolkningen som helhet. Bloggere vil ikke bli påvirket av denne loven, mens banker og offentlige nettsider vil bli påvirket.

For kognitivt utviklingshemmede og svaksynte er dette svært viktig. Ettersom stadig flere aktiviteter blir nettbaserte, vil det for å kunne være en aktiv samfunnsdeltaker, bli stadig viktigere å kunne beherske bruk av IKT.

Helse og friluftsliv

Universell utforming bidrar til aktiv deltakelse, økt livskvalitet og økt demokratisering gjennom å øke muligheten for å kunne være aktive samfunnsdeltakere også for dem med nedsatte funksjonsevner.

Å fjerne eller redusere fysiske barrierer i omgivelsene er viktige redskap for økt deltakelse blant den eldre delen av befolkningen. Universell utforming bidrar til at de eldres stemmer kan bli hørt ved at offentlig transport er blitt mer tilgjengelig, at bygninger er blitt mer tilpasset funksjonshemmede og gjennom å begrense følelsen av ubehjelpelighet ved at arbeidsverktøy i og utenfor hjemmet er blitt tilpasset ulike brukerbehov. Slik kan de eldre bli gitt muligheter for å kunne stå lenger i arbeidslivet og å kunne delta mer aktivt i kulturliv, friluftsliv og organisasjonsliv.

Økt samfunnsdeltakelse og mindre diskriminering

Universell utforming er derfor et viktig middel for å oppnå økt samfunnsdeltakelse blant de eldre. Mer tilstedeværelse av de eldre vil bidra til økt demokratisering fordi de eldres stemmer kan bli lettere hørt. Flere seniorer vil, i forbindelse med oppføring av nybygg og rehabilitering av eldre bygninger, kunne få lettere tilgang over alt der folk ferdes, herunder valglokaler i forbindelse med stortingsvalg og kommune- og fylkestingsvalg.

Universell utforming er også et virkemiddel mot diskriminering og stigmatisering. Likeverdige løsninger bidrar til å styrke både fysisk og mental helse. Når personer med nedsatte funksjonsevner gis like muligheter til å ferdes og bli synlige i det offentlige rom, vil det signalisere aksept og forståelse for at nedsatte funksjonsevner kan være en naturlig del av livets ulike faser. Målsettingen må være at universell utforming skal bidra aktivt til å fjerne uheldige diskriminerende holdninger overfor eldre i samfunnet.

Økt fysisk kapasitet betyr større grad av selvstendighet

Når vi tilrettelegger for friluftsliv, lek, idrett og rekreasjon vil den fysiske aktiviteten i befolkningen øke. Fysisk aktivitet kan bidra til å opprettholde eller øke den enkeltes fysiske og psykiske styrke og til mer sosial kontakt og mindre ensomhet og isolasjon. Fysisk aktivitet kan også bidra til å redusere helseplager, eller bidra til at de blir mindre framtrædende. I stedet kan eldre oppleve fordeler av fysisk aktivitet som mer selvstendighet, bedret livskvalitet og høyere levealder.

Universell utforming bidrar til uavhengighet og selvstendighet, og bidrar mest for personer med varige nedsatte funksjonsevner. Tilpassede boliger vil bidra til økt trygghet og uavhengighet, og ved hjelp av internett og web-baserte tjenester er det mulig å bestille tjenester man måtte ha behov for. Det finnes integrerte teknologiske løsninger hvor komponentene kommuniserer med hverandre via lokale nettverk. Slik omgivelseskontroll og smarthusteknologi bidrar til at eldre kan føle seg tryggere på at de kan mestre en tilværelse i eget hjem. Lys kan slås på automatisk når man kommer inn i et rom, en alarm slås på om man glemmer å slå av en plate på komfyren eller låse døren om kvelden. Slike funksjoner vil også gjøre det mulig å bo lenger i eget hjem når man blir gammel. Dette er særlig viktig med tanke på framtiden siden det verken vil bli god nok tilgang på sykehjemsplasser eller ansatte i hjemmesykepleien.

Mange mennesker med funksjonsnedsettelse er avhengige av personlige hjelpemidler. Også i tiden framover vil det bli behov for rullatorer, høreapparater og rullestoler selv om universell utforming skulle bli gjennomført over alt. Mobiltelefoner og muligheter for kommunikasjon via internett og Skype har sørget for at teksttelefoner er blitt overflødig. Bøker produseres i et lydformat som er tilgjengelig for alle og sikrer at alle synshemmede får tilgang til litteratur og informasjon på lik linje med resten av befolkningen. Men en forutsetning for å få tilgang til alle disse tjenestene, er at de eldre behersker moderne datateknologi. I dag mangler mange eldre nødvendige kunnskaper for å kunne ta i bruk slike tjenester.

Vi håper at universell utforming av fysiske omgivelser og mer fokus på velferdsteknologi i produktutviklingen vil hindre overbelastning og unødig slit for mange eldre. Ikke minst for eldre med store bevegelsesvansker og derav lav muskelstyrke kan innovasjon innen helseteknologi bidra med nye produkter som i stor grad kan øke livskvaliteten til dem dette gjelder.

Naturopplevelser for alle

Alle skal gis muligheter til naturopplevelser, uansett alder og ferdighetsnivå. Det er økt fokus på sammenhengene mellom planlegging, de fysiske omgivelsene og folks helse. Både universell utforming og folkehelse handler om å gjøre flere i stand til å klare seg selv og være fysisk aktive. Et viktig tiltak er å legge til rette for at flest mulig kan benytte friluftsområder i sitt nærmiljø.

Planarbeidene skal sikre at flest mulig får kortest mulig vei og enkel tilgang til friluftsområdene, og lovgivningen skal sikre at stadig flere friluftsområder blir universelt utformet. Slikt gjøres best ved å sikre at friluftsområdenes opprettholdes og utvikles, og ikke blir redusert i konkurranse mellom andre behov som nye offentlige bygg og boliger. Nær boligområder og skoler bør det sikres god tilgjengelighet til friluftsområder.

Som et grunnlag for arbeidet med universell utforming bør det gis tilgang til informasjon om utbredelse og bruk av friluftsområdene. Universell utforming forutsetter både bevissthet i overordnet planlegging og oppmerksomhet om detaljer i den fysiske utforming av konkrete løsninger. Det bør likeledes lages en oversikt over utbredelse og bruk av de enkelte friluftsområdene slik at arbeidet med å ivareta og sikre attraktive arealer for friluftsliv for alle skjer i samarbeid med friluftsgesellskapet og rådene for funksjonshemmede. Ifølge Direktoratet for naturforvaltning blir de universelt utformede friluftsområdene høyt verdsatt av brukere med nedsatt funksjonsnivå, men de samme områdene er også blitt tatt veldig godt imot av funksjonsfriske brukere.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for godt tilrettelagte uteområder for eldre som er avhengig av hjelpemidler
- støtte arbeidet med å tilrettelegge for mer universell design og utvikling av moderne velferdsteknologi
- at universelle prinsipper for utforming skal legges til grunn ved utvikling av alle typer prosjekter i offentlig og privat regi
- støtte arbeidet med å tilrettelegge for aktivt friskliv for eldre
- motarbeide diskriminering og stigmatisering av eldre
- støtte alle tiltak for bedret fysisk og mental helse blant eldre
- arbeide for allmenn aksept og forståelse for at nedsatte funksjonsevner kan være en naturlig del av livets ulike faser

- bidra aktivt for å få fjernet uheldige diskriminerende holdninger overfor eldre i samfunnet
- arbeide for å øke den allmenne aksept og forståelse for Eldres rett til selvstendighet og uavhengighet gjennom hele livet
- støtte tiltak som bedrer de Eldres datakunnskaper
- støtte tiltak som har til hensikt å motarbeide ensomhet og etablere felles møteplasser for eldre

Offentlig informasjon og tjenester

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Universell utforming av IKT-løsninger handler om hvordan brukergrensesnittet for informasjon og tjenester blir publisert på internett som igjen skal bidra til at IKT blir lettere å bruke for alle uavhengig av funksjonsevne. Dette gjelder bruksområder for IKT-løsninger som er rettet mot allmennheten der IKT-løsningen underbygger virksomhetens oppgaver og er en del av virksomhetens hovedløsning.

Norge har deltatt i EU-programmet Ambient Assisted Living Joint Programme (AAL)⁵ siden 2008. Den første delen av dette programmet var en del i EUs 7. rammeprogram for forskning. Norge deltar også i den andre fasen av programmet, Horisont 2020⁶, som er EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. AAL endret da sitt navn til Active and Assisted Living Joint Programme (AALJP) som fritt oversatt til norsk blir til et felles program for aktiv og assistert leveste. Programmet støtter forskning rettet mot utvikling av IT⁷-baserte produkter og tjenester. Løsningene de kommer fram til, skal øke eldres livskvalitet samtidig som de skal gi utviklingsmuligheter for europeisk næringsliv. Særlig gjelder dette de små og mellomstore bedrifter. Satsingen er en del av EUs innsats for å møte utfordringer knyttet til demografisk endring i Europas befolkning.

På tvers av funksjonsnedsettelse er det alder som i størst grad forklarer ulikhetene i IKT-bruk. Studier av eldre brukere med og uten funksjonsnedsettelse kan derfor bidra til å øke kunnskapen om IKT-bruk blant eldre. Erfaringen fra første programperiode er at AAL og AALJP har truffet et behov i Norge, særlig blant miljøer som arbeider med velferdsteknologi, universell utforming og tilgjengelighet til IKT for personer med nedsatte funksjonsevner.

Blant den eldre befolkningen finner vi den største andelen av dem som ikke bruker internett og som har den dårligste digitale kompetansen. Eldre over 80 år hører med blant dem som har størst behov for hjelp i hjemmet, men det er også denne delen av befolkningen som sjeldnest får anledning til å uttale seg når forholdene for landets eldste er temaet i større undersøkelser. Innovasjon av tjenestene til samfunnets eldste handler både om mekaniske som elektroniske løsninger. Stadig flere eldre blir utstyrt med digitale hjelpemidler som skal signalisere til hjelpeapparatet at de har vært utsatt for et uhell hjemme. Men eldre kan ha problemer med å forstå hvordan slike hjelpemidler fungerer og derfor bruke utstyret feil. Når utstyr brukes feil, vil heller ikke nødvendige signaler bli sendt til sentralene som har ansvaret for å rykke ut til eldre som har umiddelbart behov for hjelp.

Også fastleger og sykehus blir stadig mer digitalisert. Det må i den forbindelse sørges for at eldre uten digital kompetanse fortsatt kan få kontakt med lege og sykehus per telefon. Det er fortsatt mange i dag som ikke har kompetanse til å ta i bruk digitale løsninger.

Statistikk som sammenlikner tilgang til og bruk av digitale løsninger for grupper med nedsatt funksjonsevne, er mangelvare. Dette gjelder ikke bare statistikk som går på tvers av brukergruppene, men også statistikk som sammenligner brukergrupper med nedsatte funksjonsevner med den øvrige delen av befolkningen. Det er behov for bedre og mer kontinuerlig kartlegging av tilgang til og faktisk bruk av IKT for ulike grupper med nedsatte funksjonsevner. Ikke minst er forståelse for nye tekniske løsninger og opplæring i bruken av disse viktig for at mål og mening med produktutvikling skal komme dem som virkelig trenger de nye produktene til gode.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for bedre opplæring av eldre i IKT-løsninger
- bedre opplæring for brukere av elektroniske hjelpemidler

Lover og forskrifter

I Norge er universell utforming regulert gjennom flere lover og forskrifter som samlet og hver for seg skal ivareta eldre og funksjonshemmedes interesser. To av de viktigste lovene er **diskriminerings- og tilgjengelighetsloven** og **plan- og bygningsloven**. Andre lover og forskrifter som kan være av spesiell interesse for eldre, er disse:

Lov om kommunale og fylkeskommunale eldreråd (eldrerådsloven), kapittel II: Fylkeskommunale eldreråd stiller krav om at i hver fylkeskommune skal det være et eldreråd som skal velges av fylkestinget for valgperioden. Fylkestinget avgjør hvor mange medlemmer eldrerådet skal ha. Fylkespensjonistforeninger har rett til å komme med framlegg om medlemmer til eldrerådet. Flertallet av rådsmedlemmene skal være alderspensjonister fra fylket. Eldrerådet er et rådgivende organ for fylkeskommunen. Eldrerådet skal hvert år utarbeide en melding om sin virksomhet og legge denne fram for fylkestinget.

A-32/2007 Rundskriv om kommunale og fylkeskommunale eldreråd orienterer om reglene som gjelder for virksomheten i eldrerådene etter lov av 8. november 1991 nr. 76 om kommunale og fylkeskommunale eldreråd. Rundskrivet avløser tidligere rundskriv I-26/98.

I Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven har alle med nedsatt funksjonsevne fått et diskrimineringsvern. Alle virksomheter rettet mot allmennheten blir pliktige til å arbeide for universell utforming og individuell tilrettelegging. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven har en egen paragraf for universell utforming av bygninger og anlegg (§ 10). Her henviser loven til plan- og bygningsloven som er gjeldende sektorlov på dette feltet.

Både offentlig og privat virksomhet er pålagt å ha universell utforming av virksomhetens "alminnelige funksjon". Påbudet omfatter all virksomhet som er rettet mot allmennheten, uavhengig av hva virksomheten gjelder. Mennesker med nedsatt funksjonsevne får med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven et diskrimineringsvern. Alle virksomheter rettet mot allmennheten blir pliktige til å arbeide for universell utforming og individuell tilrettelegging. Men plikten til universell utforming omfatter likevel ikke tiltak som vil innebære en "uforholdsmessig" byrde for virksomheten.

I Plan- og bygningsloven er universell utforming tatt med i lovens formålsparagraf, men er også blitt nevnt flere andre steder i loven. Loven gir hjemmel for utforming av den byggetekniske forskriften. Her står krav til universell utforming av bygninger og uteareal sentralt. Loven gir også hjemmel til å fastsette forskrifter om oppgradering av eksisterende bygninger, anlegg og uteområder. Det kan skje gjennom nasjonale forskrifter eller kommunal planlegging.

Arbeidsmiljølovens bestemmelser ivaretar at personer med funksjonsnedsettelse skal kunne delta i arbeidslivet ut fra egne evner og kvalifikasjoner og ikke med utgangspunkt i funksjonsevnen. Dette omfatter så vel personer med kortvarige som varig nedsatte funksjonsevner.

I **Lov om offentlige anskaffelser** heter det i § 6 at "statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal, under planleggingen av den enkelte anskaffelse, ta hensyn til livssyklus-kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen." I veilederen til reglene om offentlige anskaffelser defineres universell utforming i henhold til forskriftens § 4-1 (bokstav l) som "utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig."

Formålet med **Forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske løsninger** er å sikre universell utforming av slike løsninger uten at det medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Med universell utforming menes at utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i informasjons- og kommunikasjonsteknologi er slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

Forskrifter om universell utforming på transportsektoren er forskrifter om universell utforming av motorvogn i løyvepliktig transport med videre, og forslag til ny forskrift om universell utforming av rullende materiell med jernbane. Det er i begge forskriftene stilt krav til universell utforming av transportmidlene. Den første omfatter busser i klasse II og III, mens den andre omfatter materiell for skinnegående transport.

Lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet skal fremme fylkeskommunenes ansvar for folkehelse. Fylkeskommunenes ansvar for folkehelsearbeidet omfatter trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og å bidra til å forebygge sykdom, skade eller lidelse. Fylkeskommunene skal også bidra til en jevnere sosial fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

Møteplasser for læring og kultur

Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er en nasjonal kultursatsing som har som mål å sørge for profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet til eldre. Gjennom ordningen skal det legges til rette for økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren, slik at det kan utvikles gode kunst- og kulturprosjekter lokalt innenfor et mangfold av sjangre og uttrykk. Ordningen skal også bidra til at eldre får et tilpasset kulturtilbud på arenaer der de befinner seg til daglig.

Den kulturelle spaserstokken ble etablert i 2007 som en oppfølger til stortingsmelding nr. 25 (2005-2006) fra Helse- og omsorgsdepartementet, og avtalen om konkretisering av Omsorgsplan 2015⁸. Gjennom Kulturløftet⁹ var det et mål at Den kulturelle spaserstokken skulle bli permanent. I 2014 ønsket imidlertid regjeringen å avskaffe ordningen, men så ble ikke gjort. Istedenfor ble ordningen med Den kulturelle spaserstokken fra 2015 videreført som en økning av fylkeskommunenes frie inntekter. Det betyr at Kulturdepartementet ikke lenger administrerer denne ordningen. Ansvar er fra 2015 blitt overført til fylkeskommunene som en del av rammetilskuddet, som også ble videreført i budsjettet for 2016. Fylkeskommunene kan selv bestemme hvordan de vil disponere sine frie inntekter. Uten at midlene er blitt øremerket, er det heller ingen garanti for at de vil bli brukt til sitt opprinnelige formål.

Satsingen på Den kulturelle spaserstokken er blitt ivaretatt av eldresentrene, sykehjemmene og de kommunale og regionale pensjonistforeningene. Arbeidslivets pensjonistforeninger har også bidratt aktivt. Kulturaktiviteter er viktige bidrag for å gjøre situasjonen til de eldre mer innholdsrik, så vel i som utenfor institusjonene.

Seniorenes plass i kulturen

Den opprinnelige hensikten med Den kulturelle spaserstokken var å sørge for profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet til eldre. Det kan i den forbindelse være naturlig å sette likhetstegn mellom kulturaktiviteter og møteplasser for eldre. Slike møteplasser kan være arrangementer på bibliotekene, felles teaterbesøk med formøter i teatrenes foajéer og kafeer, tilsvarende i operaen og i konsertarenaene. De eldre innehar ulike forutsetninger. Noen er friske og kan selv oppsøke arrangementene, mens andre må få tilbudene der de bor.

Frivillig innsats er i de fleste tilfeller en forutsetning for alle aktiviteter for og med seniorer. Å engasjere seg i frivillig arbeid kan være et viktig bidrag for å motarbeide ensomhet og isolasjon. Vennekretsen blir vanligvis tynnet kraftig ut jo eldre man blir, og for dem uten familie kan ensomhet føre til tidlig død. Så vel frivillig arbeid som deltakelse

på kulturarrangementer må derfor kunne anses å være blant tiltakene som kan gi en positiv innvirkning på de eldres helsetilstand.

I dag bor rundt 900 000 nordmenn alene. Det å bo alene betyr ikke nødvendigvis at du er ensom, men manglende nettverk er ofte en av de bakenforliggende årsakene til ensomhet. Studier har vist at både sosial isolasjon og ensomhet kan knyttes til økt risiko for alvorlige sykdommer som hjerte- og karsykdommer, demens og tidlig død. Eldre som har overlevd selvmordsforsøk, har fortalt om dyp fortvilelse, usynliggjøring og isolasjon fra verden utenfor. En annen årsak har vært frykten for å miste kontrollen over eget liv.

Akershus eldreråd vil

- følge opp at Den kulturelle spaserstokken blir ivaretatt økonomisk
- tilrettelegge for økt samarbeid med kultursektoren
- ta initiativ til flere kulturtilbud for eldre
- bidra til at flere eldre får ta del i kulturaktiviteter

Bibliotek som folkeverksted for seniorer?

Det er grunn til å kunne stille store forventninger om framtidens bibliotek. Nå skal det bli aktiviteter i bibliotekene. Folk skal kunne bråke der, det vil si snakke høyt, se på film og lytte til musikk. Nye tanker vil at biblioteket skal være for dem som lærer, og ikke for de lærde. Biblioteket skal hjelpe dem som trenger det mest: Kvinnen med diabetes som behøver kostholdsråd, innvandrerens som har bruk for et engelskkurs, pensjonisten som ikke skjønner hvordan man bruker internett og alenemoren som trenger hjelp til å skrive en CV. Stikkord er læring og kultur. Biblioteket skal bli stedet hvor du kan lære noe på veldig mange måter, både gjennom å snakke med andre, å høre på et foredrag, å lytte til en debatt eller å lese en artikkel på internett. Poenget med framtidens biblioteker er at de skal bli til steder der ideer blir utvekslet.

I dag oppholder mange eldre seg i utlandet i vinterhalvåret. For denne gruppen kunne det kanskje være av interesse med opplæring i språk, geografi og kulturforståelse. Flere bibliotek tilbyr i dag kurs i bruk av internett og nettbank for eldre, og i framtiden er det ventet at bibliotekene vil åpne for flere muligheter for aktive eldre. I henhold til målgruppen for framtidens bibliotek, er målsettingen at eldre skal aktiviseres på biblioteket. Pensjonistene skal kunne bli invitert på Facebook-kurs og dataspill. I bibliotek over hele landet vil det bli arrangert debatter, forfattermøter og samfunnsnyttige kurs. Å skape og dele blir det nye mantraet. En slik tankemåte gir rom for å skape nye møteplasser for eldre, og pensjonistforeningene har muligheter allerede i dag for å kunne engasjere seg i utvikling av tilbud for deres målgrupper.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for seniorennes plass i utviklingen av framtidens bibliotek
- støtte initiativ som tar sikte på å få etablert faste møteplasser for seniorer
- arbeide for at biblioteket blir en møteplass for kontakt mellom generasjoner og ulike kulturer

Livslang læring eller utenforskap?

Med livslang læring menes læring gjennom livsløpet som resulterer i økt kunnskap, ferdigheter, kompetanse og kvalifikasjoner. Mange voksne nordmenn har så svake grunnleggende ferdigheter innen lesing, regning og IKT at de kan ha problemer med å fungere tilfredsstillende. Mange av disse står utenfor arbeidslivet, og flere av dem som er i jobb, står i fare for å falle utenfor. Dette er et voksende problem som i høy grad involverer eldre arbeidstakere. Den teknologiske utviklingen skjerper kravene til kompetanse, og uten faglig påfyll vil markedsverdien for eldre arbeidstakere bli vesentlig redusert. Demografiske endringer vil føre til at andelen eldre vil øke i forhold til andelen yngre i arbeidsfør alder. Høy deltakelse i arbeidslivet er en forutsetning for å opprettholde et godt velferdstilbud. Det er derfor viktig å få flere seniorer til å stå lenger i arbeidslivet.

Vi kjenner til flere av mekanismene som presser eldre ut av arbeidslivet, men manglende oppdaterte ferdigheter er nødvendigvis ikke hovedårsaken til at stadig flere eldre presses ut. Demografiske årsaker kan være likeså viktige som svak utdanning, manglende grunnleggende ferdigheter og/eller manglende språkferdigheter. Fram mot 2030 er det ventet at det vil bli et overskudd i arbeidsmarkedet av personer med kun grunnskole som høyest oppnådde utdanning. SSB¹⁰ konkluderer med at de som ikke har høyere eller yrkesrettet utdanning, vil i framtiden oppleve et stadig trangere arbeidsmarked. Svake grunnleggende ferdigheter og lav kompetanse gir økt risiko for å falle ut av utdanning og arbeid, eller for ikke å komme inn i arbeidslivet. Dette kan vise seg å bli en vesentlig utfordring for flere eldre arbeidstakere som da kan stå i fare for å måtte vike til fordel for de yngre.

I NIFUs¹¹ rapport *"Livslang læring og ansettbarhet for arbeidstakere over 55 år"* fra 2015 presenteres funn fra en kartlegging av livslang læring og seniorers ansettbarhet¹² på arbeidsmarkedet i Norge. Rapporten består av en kvantitativ analyse og en casestudie. Den kvantitative analysen dokumenterer at læringen reduseres med økt alder. Seniorene er sjeldnere på formell utdanning, kurs og opplæring enn yngre arbeidstakere, og de har ikke like læringsintensivt arbeid. Samtidig indikerer den kvantitative analysen og casestudien at dette til en viss grad kan være forankret i seniorennes egne ambisjoner rundt kompetanseutvikling.

Betingelsene for livslang læring synes ifølge rapporten å være gode, men studien viser også at ansvaret for kompetanseoppbygging for lengre yrkeskarrierer i flere tilfeller er overlatt til den enkelte ansatte. Forfatterne så et potensial for at livslang læring kan bidra til å mobilisere senioren på en bedre måte enn i dag. På virksomhetsnivå kan man blant annet utnytte seniorennes kompetanse og erfaring bedre ved å forankre livslang læring i interne strategier og planer, iverksette systematiske kartlegginger av ansattes kompetanse og erfaring, ta i bruk systematiske medarbeidersamtaler og utdannings- og opplæringsaktiviteter samt stimulere til en kultur som støtter opp om livslang læring. På individnivå kan det viktigste tiltaket være i enda større grad å tilpasse arbeidsoppgaver og læringspotensialet etter den enkelte seniors ønsker og behov.

De siste tiårene har flere statlige stimulerings- og støtteordninger forsøkt å fremme livslang læring. Det antydes at slike omfattende formelle videreutdanningsløp ikke treffer seniorer spesielt godt. Det finnes eksempler på seniorer som også deltar i formelle og lengre utdanningsløp, men slike ordninger er først og fremst rettet mot yngre arbeidstakere som har lengre yrkeskarrierer foran seg. Selv om det kan antas at mer omfattende statlige stimulerings- og støtteordninger kan støtte opp om livslang læring blant seniorer i framtiden, er det mest realistisk å forvente at slike ordninger først og fremst vil bli rettet mot konkrete målgrupper som av ulike årsaker vil trenge ekstra oppmerksomhet. Dette kan gå på bekostning av satsing på eldre i arbeidslivet.

Blant de viktigste driverne for livslang læring kan være kravene som stilles til jobbutførelse fra markedet og samfunnet (myndighetene). Kompetanse som etterspørres i markedet er en viktig drivkraft for kompetanseutviklingen, og selskapene må levere det kundene etterspør. Konsekvensen av ikke å ta i bruk ny teknologi, eller å produsere varer og tjenester med best mulig kvalitet til lavest mulig kostnader, kan innebære tap av markedsandeler for bedriftene. Derfor bidrar den teknologiske utvikling til at også senioren i arbeidslivet må sørge for å oppdatere sin kompetanse.

Akershus eldreråd vil

- oppmuntre de eldre til å øke sine digitale ferdigheter og kompetanse
- arbeide for at seniorsentre, bibliotek og frivillige kan tilby kurs i vedlikehold og oppdatering av digital kompetanse for dem som er ute av arbeidslivet

Hvordan få seniorer til å stå lenger i arbeid?

Interessante arbeidsoppgaver er vesentlig for å holde senioren lenger i jobb selv for dem som har rett til AFP. Seniorer som er blitt intervjuet i forbindelse med liknende undersøkelser har oppgitt følgende egenskaper ved arbeidet som viktige for at de skulle ønske å fortsette å jobbe etter fylte 62 år:

- Viktig å kunne arbeide sammen med andre.
- Viktig at arbeidsoppgavene oppleves som utfordrende.
- Arbeidsoppgavene må oppfattes som viktige for samfunnet.
- Flere seniorer ønsker kun ansvar for en begrenset arbeidsmengde.
- Seniorer ser det som en fordel ikke å ha eneansvar for en oppgave.
- Seniorer ønsker å kunne påvirke egen arbeidssituasjon.
- Seniorer ønsker ikke å ta med arbeidet hjem.
- Mange ønsker ikke lederansvar.
- Flere ønsker kun begrenset med kundekontakt.

Punktene over illustrerer at senioren ønsker å bli behandlet individuelt og ikke som gruppe. Individuell tilrettelegging er derfor viktigere for at seniorer skal stå lenger i jobb enn andre mer universelle ordninger som rett til bonus, redusert arbeidstid med mer. I den grad livslang læring kan bidra til å mobilisere senioren til å stå lenger i arbeid, må det forankres gjennom den enkeltes rolle, ansvar og arbeidsoppgaver i organisasjonen. God dialog og høy bevissthet fra ledelsens side er en forutsetning.

Akershus eldreråd vil

- oppmuntre senioren til å stå lenger i arbeidslivet

Eldre og IKT

I dagens digitaliserte samfunn forventes det at alle inkludert eldre skal ha digital kompetanse. Det går i dag et digitalt skille mellom de yngste og eldste eldre. Mens mange av de yngste eldre er fortrolige med bruk av IKT og digitale løsninger, har de eldste eldre ikke noe forhold til IKT. Det at Ruter ikke lenger skal selge billetter om bord på sine busser, kan være et eksempel på hvordan de eldste eldre kan få vanskeligheter med å bruke rutegående transportmidler. Siden kupongkort ikke lenger er en del av busselskaps tilbud, gjenstår kun elektroniske plastkort eller billetter kjøpt fra applikasjoner på smarttelefoner. For de eldste vil dette utvilsomt kunne by på vanskeligheter. Derfor bør det om bord på Ruters busser også være et universelt tilpasset billettsystem som er tilrettelagt for dem som ikke bruker smarttelefoner eller andre digitale løsninger.

Interessen for kommunikasjon øker blant mange eldre med alderen, og mange eldre har deltatt på kurs for å lære IKT. I det store og hele kan det være manglende kunnskaper og overdreven respekt for teknologien som hindrer IKT-bruk blant eldre.

Vi må være forberedt på at den teknologiske utviklingen går veldig raskt. Det kan derfor bli krevende for mange å holde kunnskaper som de har fått gjennom utdanning og arbeid, ved like. Derfor er det sannsynlig at framtidens seniorer også vil få behov for tilrettelagte kurs. Noen av dagens moderne eldre har opprettet brukerkonti på Facebook, de er aktive bloggere og de chatter med offentlige etater, familie og venner. Mange er også aktive debattanter hos nettavisene og på sosiale medier. Men disse utgjør likevel kun et mindretall blant dagens pensjonister.

Ifølge en tre år gammel undersøkelse er det kun svært få nordmenn over 65 år som er aktive på sosiale medier. Hele 70 prosent oppga i undersøkelsen at de ikke brukte sosiale medier i det hele tatt. Økt deltakelse på sosiale medier kan for mange eldre bety mer innhold og mindre ensomhet i hverdagen. Særlig kan dette være viktig for dem som har vanskeligheter med å være fysisk til stede. Blant seniorer mellom 65 og 85 år har rundt 27 prosent opplyst at de sitter mye alene og har lite kontakt med familie og venner. Men IKT og sosiale medier kan aldri bli fullverdig erstatning for besøk og nærkontakt, men kan kun være et middel til å gjøre hverdagen litt lettere for noen eldre. Det er dessverre altfor mange eldre som blir sittende helt alene, og for disse er IKT kun et upersonlig redskap for begrenset bruk i tid og rom.

Akershus eldreråd vil

- arbeide for at Ruter skal tilby de eldre et universelt tilpasset billettsystem.
- oppmuntre til at det blir bygget flere sosiale nettverk blant ensomme eldre

Referanseliste

A-32/2007 Rundskriv om kommunale og fylkeskommunale eldreråd, september 2007: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/a-322007-rundskriv-om-kommunale-og-fylke/id480247/>

Akershus fylkeskommune, <http://www.akershus.no>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, http://www.bufdir.no/Uu/IKT_varer_og_tjenester1/Eldres_bruk_av_IKT/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, "Hvorfor jobbe med universell utforming?": http://www.bufdir.no/uu/Jobb_systematisk_med_universell_utforming_i_din_virksomhet/#

Befolkningsframskrivninger 2014-2100: Hovedresultater: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/befolkningsframskrivninger-2014-2100-hovedresultater>

Det kgl. kunnskapsdepartement: "Fra utenforskap til ny sjanse". Stortingsmelding nr. 16 (2015 - 2016).

Eldrerådet i arbeid, Fagforbundet, september 2015.

Folkehelseinstituttet, Folkehelse rapporten 2014: http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_7242&Main_6157=7239:0:25,8904&MainContent_7239=7242:0:25,8929&Content_7242=7244:110610::0:7243:2:::0:0

Forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske (IKT)-løsninger, <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-06-21-732>

Forskrift om universell utforming av motorvogn i løyvepliktig transport mv., <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-12-03-1438>

Norges Forskningsråd, <http://www.forskningsradet.no/no/Forsiden/1173185591033>

Likestillings- og diskrimineringsombudet, <http://www.ldo.no>

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven), <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62>

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven), juni 2013: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2013-06-21-61>

Lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet, juni 2009: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2009-06-19-65>

Lov om kommunale og fylkeskommunale eldreråd av 1991 (Eldrerådsloven), kapittel II Fylkeskommunale eldreråd, august 1991: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-11-08-76#KAPITTEL_2

Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven), <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-16-69>

NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning): "Livslang læring og ansettbarhet for arbeidstakere over 55 år". Rapport 2015 - 11.

Statens seniorråd, <http://seniorporten.no>

Statistisk Sentralbyrå, <http://ssb.no>

Sluttnoter

- 1 Noter: Jfr. domstollovens § 70.12 for meddommere og lagrettsmedlemmer.
- 2 Jfr. SSB statistikkbank, 2014
- 3 Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, § 13
- 4 IKT = informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- 5 http://www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Ambient_Assisted_Living_AAL_IKT_for_a_forbedre_livskvaliteten_for_en_aldrende_befolkning/1253955125549?lang=no
- 6 <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/6>
- 7 IT = informasjonsteknologi
- 8 <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helse--og-omsorgstjenester-i-kommunene/ark/omsorgsmeldingen/id115224/>
- 9 <https://no.wikipedia.org/wiki/Kulturløftet>
- 10 SSB = Statistisk Sentralbyrå
- 11 NIFU = Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
- 12 Fra engelsk "employability"

